

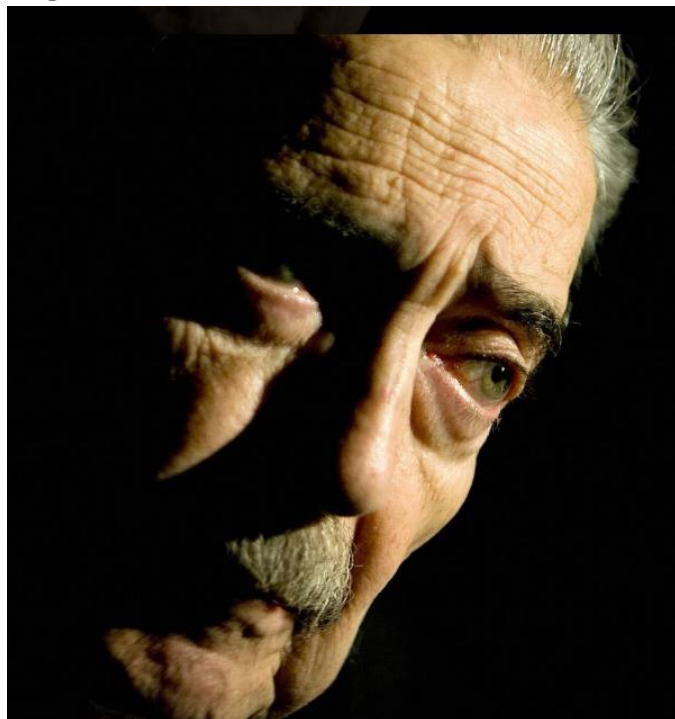
Juan Gelman: Patru poezii ladino

Unul dintre cei mai distinși poeți latino-americieni ai secolului XX, **Juan Gelman** (1930-2014) este o figură emblematică legată de Războiul murdar. Vorbitor de limbă idiș din naștere, Gelman a devenit un jurnalist de stânga a cărui voce a antagonizat junta militară argentiniană. A fost forțat să plece în exil în perioada în care fiul său și nora sa însărcinată au fost răpiți de poliție. Ei se numără printre cei 30.000 de *desaparecidos*, dintre care un număr considerabil de evrei.

În exil (Spania, Franța, Mexic, printre altele), Gelman, un agnostic, a aflat că nora sa născuse în captivitate un copil care fusese adoptat de o familie de militari. Și-a găsit alinare în profeții biblice, în *Hekhalot*, în poezii spanioli medievali Samuel Hanagid, Solomon ibn Gabirol, Yehuda Halevi, în opera misticilor cripto-evrei spanioli Santa Teresa de Ávila și San Juan de la Cruz, precum și în versurile unor cabaliști precum Isaac Luria. Mărturisind, ceea ce l-a atras la toți aceștia nu a fost viziunea lor teologică asupra lumii, ci explorarea autentică, sinceră, pe care fiecare dintre ei a făcut-o asupra exilului, atât fizic, cât și spiritual.

La scurt timp după aceea, ca o modalitate de a face față deplasării sale continue, Gelman, începând cu anii 1980, a rescris zeci dintre aceste surse în stilul său propriu. Nu era interesat să le traducă; obiectivul său era să și le însușească pur și simplu, proiectându-le ecourile în sensibilitatea noastră modernă. De asemenea, a învățat singur ladino pentru a scrie un volum complet, pe care l-a numit *dibaxu*, un cuvânt ladino care

înseamnă "sub". În această sarcină, inspirația sa a fost Clarisse Nikoïdski, romancieră în franceză și poetă în ladino, ale cărei poezii rămân indisponibile în limba engleză.

În timpul pandemiei COVID-19, și eu am experimentat exilul din propria mea circumstanță zilnică, la fel ca milioane de alte persoane de pe glob. Pentru a face față, m-am adâncit în poezia în ladino a lui Gelman și am fost rapid intrigat de reconstituirile sale. Rezultatul sunt propriile mele traduceri arheologice în *Otrarse: Ladino Poems of Juan Gelman*, care urmează să apară în luna noiembrie a acestui an la University of New Mexico Press, cu o introducere de Ilya Kaminsky.

Iată patru exemple de traduceri. Un poem reface o elegie de Samuel Hanagid ("La aflarea veștii morții dușmanului său"), altul reinventează un poem de Yehuda Halevi ("Casa iubirii"), iar un al treilea reimaginează un elogiu de Isaac Luria ("Pentru sine"). Ultimul este poemul X din *dibaxu*. Traducerile mele în limba engleză sunt însoțite de originalul spaniol al lui

Gelman și de sursa ebraică în primele trei cazuri (*The Penguin Book of Hebrew Verse*, 1981, de T. Carmi), iar în cel de-al patrulea, de ladino-ul lui Gelman.

Juan Gelman a primit prestigiosul Premiu Cervantes în 2007. -I.S.

Știind că dușmanul meu e mort

(Samuel Hanagid)

Ți-am visat moartea
atunci
Am visat moartea ta
ibn abi musa:
cele două vise ale mele le-ai împlinit!
ți-au mutilat trupul
ți-au târât.
cadavrul tău deja mort pe străzi?
picioarele mele dansează și mâinile mele
bat din palme
cochetez cu mere
cu vin.
Îmi spăl palatul
bătrânul meu dureros
te-au torturat
ți-au sfâșiat sufletul cu
cele două mizerii ale cărnii frânte?
astăzi nu voi citi lamentațiile.
astăzi voi citi cântecul cântărilor.
apariția subită a soției.
frumoasă ca luna
strălucitoare ca soarele
teribilă
ca o armată în ordine de luptă
ea mă îndeapărtează de chipul tău întunecat
topindu-se
beau în paharele soției.
sânii ei de lichior inextingibil
sărut grâul care crește în pânțele ei.
înconjurat de crini

în timp ce tu
ibn abi musa
vizitezi duhoarea mormântului
tu înveți despre noaptea fântânii
doar un șuierat de șerpi
îți însoțește călătoria spre cenușă
Sunt aici
mă parfumez
mă îmbrac în
hainele de sărbătoare
mă gândesc la
cetatea în ruină
unde cândva mă gândeam la generali
soldații
constructorii
distrugătorii
sclavii
stăpânii
puternicii
cei puternici
cei cerșetori
cei îndurerați
cei proaspăt căsătoriți
tații și fiii
care odată au stat în vârful pământuluiși
rămân
de pe pământ
și sunt acum cazați
în pământ
au trecut
de la lumina înaltă la țărână
ca și voi
ibn abi musa
așa cum voi trece eu
ca și ura care ne-a legat
cu furia
cu teroarea sa

Rugăciune (Yehuda Halevi)
ai făcut un cuib din dragostea mea
și dragostea mea

locuiește acolo unde locuiești tu
Inamicii mă chinuie.
mă chinuiesc
lasă-i să fie
să fie mânia lor
atâta timp cât eu nu-mi găsesc drumul spre
tine
oasele mele tremură ținând în brațe un
străin
Străinul din pielea ta
Așa să fie.
atâta timp cât nu-mi vei absolvi durerea
să mă transpiri
să mă răscumperi
să mă salvezi de mine.

Orfanul (Isaac Luria)

Ce s-a întâmplat?
De ce mă persecutați în fiecare zi
mă persecutați ca pe un dușman?
îmi întinzi capcane?
mă hărțuiești?
îți înfigi febra în carnea mea?
sufletul meu a visat să te urmeze
să stau la umbra mâinii tale
încăsalvat de durere
de mâna ta
dar tu mă faci să plâng
în fața paznicului nopții
mă chemi
nimic și eu devin nimic
eucel destinat pentru dulceața.
cuvintelor tale
Eu sunt orfanul
vezi că în curând voi dormi în țărână
când mă vei căuta nu mă vei găsi.
către cine vei arunca momeala atunci
vei agăța cu cârligul pe cerul gurii tale
îl vei arunca în soarta lui?
dacă mă voi culca

mă întreb
când va sosi autorul
dacă mă ridic
mă întreb
când va veni noaptea
mă grăbesc în timp să te văd
sunt exilat din mine.
ca și Creatorul tuturor lucrurilor create

dibaxu x

rostești cuvinte cu copaci
ei au frunze care cântă
și păsări
adună soarele

tăcerea ta
trezește
lumea
țipetele lumii
spui cuvinte cu copaci
ei au frunze care cântă
și păsări
care adună lumina soarelui

tăcerea ta
trezește
strigătele
lumii

Traducere Deepl

<https://www.tabletmag.com/sections/arts-letters/articles/juan-gelman-ladino-poems>